

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2024. gada 23. augustā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jānis Neimanis un Anita Rodiņa,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto sabiedrības ar ierobežotu atbildību [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 93/2024),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Ministru kabineta 2015. gada 28. jūlija noteikumu Nr. 442 “Kārtība, kādā tiek nodrošināta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sistēmu atbilstība minimālajām drošības prasībām” (turpmāk – Noteikumi Nr. 442) 36.¹ punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 105. panta pirmajiem trīs teikumiem, kā arī Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam un spēkā neesošu no tā pieņemšanas brīža.

2. Saskaņā ar Noteikumu Nr. 442 36.¹ punktu līgumu par pakalpojumu, programmatūru vai iekārtu iegādi paaugstinātas drošības sistēmām atļauts slēgt ar:

36.¹1. juridisku personu:

36.¹1. kas ir reģistrēta NATO, Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstī;

36.¹1.2. kuras patiesais labuma guvējs ir NATO, Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas valsts pilsonis vai Latvijas Republikas nepilsonis;

36.¹1.3. kuras pakalpojuma nodrošināšanai izmantoto programmatūru vai iekārtu ražotājs ir juridiska persona, kas reģistrēta NATO, Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstī, vai fiziska persona, kas ir Latvijas Republikas valstspiederīgais, NATO, Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts pilsonis;

36.¹ 2. fizisku personu, kas ir Latvijas Republikas valstspiederīgais, NATO, Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts pilsonis.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. un 6. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par Ministru kabineta noteikumu atbilstību augstāka juridiska spēka normām un Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi. Pieteikumā ir apstrīdēta Ministru kabineta noteikumu atbilstība Satversmei un Līgumam par Eiropas Savienības darbību, tādēļ pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai tai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību (ieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts prasa konstitucionālajā sūdzībā juridiski pamatot, ka ir aizskartas pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteiktās pamattiesības. Personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir ietvertas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē ietvertās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 5. punktu*).

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja ir komercsabiedrība un viens no tās īstenotajiem komercdarbības veidiem ir laboratorijas un medicīnas iekārtu un preču piegāde. Pieteikuma iesniedzēja piedalījās valsts kapitālsabiedrības organizētajā atklātā iepirkuma konkursā. Lai gan tās piedāvājums tika atzīts par saimnieciski izdevīgāko, tomēr tā esot izslēgta no turpmākas dalības publiskajā iepirkumā, jo piedāvājums neatbilda Noteikumu Nr. 442 36.¹ 1.3. apakšpunktā noteiktajām prasībām un pasūtītājam nav iespējams nodrošināt Satversmes aizsardzības biroja atzinumā noteikto rekomendāciju drošības risku novēršanai izpildi. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka ar Noteikumu Nr. 442 36.¹ punktu ir aizskartas tai Satversmes 105. panta pirmajos trīs teikumos ietvertās pamattiesības, kā arī pārkāpts Satversmes 1. pants un Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pants.

6.1. Pieteikuma iesniedzēja apstrīd visa Noteikumu Nr. 442 36.¹ punkta atbilstību Satversmei un Līgumam par Eiropas Savienības darbību.

Noteikumu Nr. 442 36.¹ punkts ietver vairākus atšķirīgus ierobežojumus attiecībā uz līguma par pakalpojumu, programmatūru vai iekārtu iegādi paaugstinātas drošības sistēmām slēgšanu ar juridisku vai fizisku personu. Pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, kādā veidā Pieteikuma iesniedzējas

pamattiesības aizskar un kādas nelabvēlīgas sekas tai rada tieši Noteikumu Nr. 442 36.¹ 1.1., 36.¹ 1.2. un 36.¹ 2. apakšpunkts. Turklāt no pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējai piemērots tieši Noteikumu Nr. 442 36.¹ 1.3. apakšpunkts (turpmāk – apstrīdētā norma).

Līdz ar to pieteikums daļā par Noteikumu Nr. 442 36.¹ 1.1., 36.¹ 1.2. un 36.¹ 2. apakšpunkta atbilstību Satversmes 1. pantam 105. panta pirmajiem trīs teikumiem, kā arī un Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

6.2. Pieteikumā lūgts atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 1. pantam, tomēr Pieteikuma iesniedzēja nav sniegusi pamatojumu tam, kādas uz to attiecināmas pamattiesības izriet no minētās Satversmes normas un kādā veidā apstrīdētā norma tās aizskar.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

6.3. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pants aizsargā Eiropas Savienības dalībvalstu iedzīvotājus un juridiskās personas, kas vēlas īstenot savu ekonomisko aktivitāti citā dalībvalstī. Tā mērķis ir nodrošināt, lai pret visiem dalībvalstu valstspiederīgajiem, kuri veic uzņēmējdarbību citā dalībvalstī, tiktu piemērota tāda pati attieksme kā pret šīs valsts pilsoņiem. Uzņēmumiem, kas vēlas īstenot no Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. panta izrietošās tiesības, visupirms jābūt izveidotiem saskaņā ar civiltiesībām vai komerciesībām atbilstoši kādas dalībvalsts likumiem, un tie var vērsties pret tās valsts tiesību normām, kurā tie vēlētos īstenot iepriekšminētās tiesības, vai savas atrašanās vietas valsts tiesību normām, ja tās ierobežo ekonomisko aktivitāšu īstenošanu citā valstī (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 11. decembra sprieduma lietā Nr. 2020-26-0106 10.1. punktu*).

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja ir Latvijā dibināta komercsabiedrība un saimniecisko darbību veic Latvijā. Tādējādi no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka ar apstrīdēto normu ir aizskartas Pieteikuma iesniedzējas Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantā noteiktās tiesības.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

6.4. Pieteikuma iesniedzējas ieskatā apstrīdētā norma ierobežo tiesības veikt uzņēmējdarbību. Proti, apstrīdētajā normā izvirzītās prasības Pieteikuma iesniedzējai liedz sniegt konkrētus pakalpojumus medicīnisko laboratorijas iekārtu uzstādīšanā kritiskās infrastruktūras īpašniekiem un pamatpakalpojuma sniedzējiem, tādējādi ierobežojot preču brīvu apriti. Tāpēc apstrīdētā norma aizskarot Pieteikuma iesniedzējas Satversmes 105. pantā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 105. panta pirmajiem trīs teikumiem atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

7.1. Pieteikuma iesniedzēja ir norādījusi, ka konkrētajā gadījumā tai neesot pieejami efektīvi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi savu pamattiesību aizsardzībai. Ņemot vērā, ka Pieteikuma iesniedzējai noteikts ierobežojums iepazīties ar Satversmes aizsardzības biroja atzinumu, neesot sagaidāms, ka administratīvais process noslēgsies Pieteikuma iesniedzējai labvēlīgi. Turklāt konkrētā lēmuma apstrīdēšana nenovērsīsot apstrīdētās normas piemērošanu citos publiskajos iepirkumos. Pieteikuma iesniedzējai arī turpmāk tikšot radīts būtisks kaitējums un pamattiesību aizskārums, jo pasūtītāji apstrīdēto normu varēs attiecināt uz visiem publiskajiem iepirkumiem, arī tādiem, kuru specifikācijas prasības neesot saistītas ar drošības apsvērumiem.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka gadījumā, kad pamattiesības tiek aizskartas ar tiesību piemērošanas aktu, personai jāizmanto vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi, kas paredz iespēju apstrīdēt vai pārsūdzēt tiesību piemērošanas aktu, ar kura starpniecību tiesību norma ir aizskārusi personas pamattiesības. Konstitucionālā sūdzība galvenokārt ir subsidiārs (papildu) personas pamattiesību aizsardzības mehānisms gadījumos, kad ar vispārējiem tiesību aizsardzības

līdzekļiem nav iespējams novērst pamattiesību aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-38-03 8.1. punktu*). Satversmes tiesas likumā ietvertā subsidiaritātes principa mērķis ir panākt, lai tiesa, izskatot lietu pēc būtības, vispirms izmantotu tās rīcībā esošās tiesību piemērošanas un interpretācijas metodes Satversmei atbilstoša rezultāta sasniegšanai. Subsidiaritātes princips prasa izsmelt reālās un efektīvās iespējas aizstāvēt aizskartās pamattiesības (*sal. sk. Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 14. punktu*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka administratīvā tiesa, īstenojot savu kompetenci, noskaidro un izvērtē visus lietā nozīmīgos tiesību un faktu jautājumus. Līdz ar to administratīvajā procesā tiek īstenota visaptveroša tiesas kontrole (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-08-01 14.2. punktu*). Tiesvedību administratīvajā tiesā nevar atzīt par neefektīvu personas tiesību aizsardzības līdzekli Satversmes tiesas likuma izpratnē, īpaši ņemot vērā objektīvās izmeklēšanas principu. Šis princips ir administratīvā procesa tiesā neatņemama sastāvdaļa, un uzskatāms par efektīvu privātpersonas tiesību aizsardzības garantiju. Tas ir viens no administratīvā procesa pamatprincipiem, kas tiesai jāievēro un jāpiemēro, izskatot jebkuru administratīvo lietu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 11. jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2010-11-01 8. punktu*).

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka apstrīdētā norma Pieteikuma iesniedzējai piemērota ar pasūtītāja [datums] lēmumu. Pieteikuma iesniedzēja šo lēmumu ir apstrīdējusi un pārsūdzējusi tiesā. Ar [datums] Administratīvās rajona tiesas lēmumu ierosināta administratīvā lieta. Ar [datums] Administratīvās rajona tiesas lēmumu Satversmes aizsardzības biroja atzinums ir pievienots lietas materiāliem un Pieteikuma iesniedzējai noteikts ierobežojums iepazīties ar atzinumā sniegto informāciju. Ar [datums] Administratīvās rajona tiesas lēmumu noraidīts Pieteikuma iesniedzējas lūgumus par pagaidu aizsardzības piemērošanu un pasūtītāja lēmuma darbības apturēšanu.

No Tiesu informācijas sistēmas konstatējams, ka Pieteikuma iesniedzēja atsevišķā procesā ir pārsūdzējusi Satversmes aizsardzības biroja lēmumu par atteikumu izsniegt atzinumā ietverto informāciju. Tiesvedības process abās minētajās lietās nav noslēdzies.

Tādējādi kolēģija secina, ka Pieteikuma iesniedzēja ir uzsākusi savu tiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, bet nav tos izsmēlusi līdz galam.

7.2. Pieteikuma iesniedzēja lūdz lemt par pieteikuma izskatīšanu, pirms ir izmantoti visi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta trešās daļas pirmais teikums nosaka: „Ja konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) izskatīšana ir vispārsvarīga vai ja tiesību aizsardzība ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nevar novērst būtisku kaitējumu sūdzības iesniedzējam, Satversmes tiesa var lemt par sūdzības (pieteikuma) izskatīšanu, pirms ir izmantoti visi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi.”

Lietas ierosināšana uz Satversmes tiesas likuma 19.² panta trešās daļas pamata ir sevišķs izņēmuma gadījums. Lai konstitucionālās sūdzības izskatīšanu atzītu par vispārsvarīgu, nepieciešams ne vien konstatēt, ka tajā aprakstītais tiesiskais stāvoklis bez Pieteikuma iesniedzējas skar arī citas personas, bet arī, lai konkrētā tiesiskā situācija pati par sevi būtu atzīstama par sevišķi būtisku un prasītu nekavējošu tās atrisināšanu. Savukārt „būtisks kaitējums” Satversmes tiesas likuma izpratnē ir tāds kaitējums, kas personas tiesībām un interesēm vienlaikus rada nelabvēlīgas un neatgriezeniskas sekas (*sk. Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2018. gada 8. maija lēmuma (pieteikums Nr. 53/2018) 7.2. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja ir vispārīgi norādījusi, ka apstrīdētā norma rada pamattiesību aizskāruma apdraudējumu plašam subjektu lokam, nenodrošina efektīvu konkurenci un kavē brīvu preču apriti. Tomēr no pieteikuma nav secināms, ka konkrētā Pieteikuma iesniedzējas tiesiskā situācija ir sevišķi būtiska un prasītu nekavējošu tās atrisināšanu Satversmes tiesā, pirms ir izsmelti vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi. Tāpat no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums, ka Pieteikuma iesniedzējas tiesībām un interesēm tiktu radītas nelabvēlīgas un vienlaikus neatgriezeniskas sekas, kuras nevarētu novērst ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 105. panta pirmajiem trīs teikumiem neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību [..]
pieteikuma (pieteikums Nr. 93/2024).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina